

De verdeling van de huishoudelijke taken en de soort tewerkstelling

Lambrechts, E., Dehaes, V. & Pauwels, K. (2003), *Wetenschappelijk onderzoek naar de gevolgen van de arbeidsduur op het gezinsleven*, publicatie in druk, Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudiën.

Dit artikel kadert in een ruimer onderzoek naar de gevolgen van de werktijd binnen het beroepsleven voor het algemeen welbevinden van de werknemers in het algemeen en voor hun gezinsleven in het bijzonder. De enquête werd afgenomen in 1999 bij 1 200 werknemers – vrouwen en mannen – uit een achttal bedrijven in Vlaanderen. De hier voorliggende onderzoeksresultaten focussen op de tevredenheid van de respondenten inzake de huishoudelijke taakverdeling. Nagegaan wordt in welke mate er verschillen optreden naargelang het arbeidspatroon van de betrokkenen en de partner, met name: voltijds/deeltijds werken, werken in dagdienst/andere diensten, flexibele/niet flexibele tewerkstelling.

Onderzoekspopulatie

Binnen de totaalpopulatie van 1 200 werknemers is er een quasi fifty-fifty verhouding tussen het aantal mannelijke (49%) en vrouwelijke (51%) respondenten. Van de ondervraagde werknemers is 24% jonger dan 30 jaar; 38% tussen 30 en 39 jaar; 25% tussen 40 en 49 jaar en 13% tussen 50 en 59 jaar. Ruim de helft van de mannelijke en vrouwelijke respondenten heeft een diploma van het hoger secundair onderwijs. Zes respondenten op tien – mannen én vrouwen – vormen een kerngezin, samen met hun partner en met één of meer kinderen. De tweede kwantitatief belangrijkste categorie is deze van de tweepersoonsgezinnen: respondent

samen met partner. Bijna alle respondenten (96%) hebben een arbeidscontract van onbepaalde duur.

De vragen omtrent de huishoudelijke taken zijn voorgelegd aan de ondervraagden die samenleven met een partner (81,5% van de steekproef).

'Vrouwelijke' en 'mannelijke' taken

Er werden 23 huishoudelijke taken¹ voorgelegd waarbij kon worden aangegeven in welke mate men de voorgelegde taak altijd meer/minder, meestal meer/minder of evenveel doet dan de partner. Voor alle taken was er tenslotte de antwoordcategorie voorzien dat geen van beiden het doet.

Bij de koppeling van de taken aan het geslacht van de ondervraagde komen er duidelijk mannelijke en vrouwelijke taken naar voren, een klassiek gegeven (zie o.a. Van Dongen e.a., 1995). Onder de noemer '*vrouwelijke taken*' vallen kleding sorteren en wassen, strijken, ruiten wassen, kamers schoonmaken, bedden opmaken, kleding voor de kinderen kopen, kamerplanten verzorgen, warme maaltijden bereiden. Het aantal '*mannelijke taken*' ligt beduidend lager, het gaat om herstellen van het sa-

nitair, klusjes in huis en de vuilnis naar het containerpark brengen.

De vraag rijst of de verdeling van de huishoudelijke taken grondige veranderingen ondergaat wanneer er al dan niet kinderen in het gezin aanwezig zijn. Uit de analyse van de voorliggende gegevens blijkt dat bij de *komst van kinderen* de klassieke taakverdeling in het gezin nauwelijks wordt doorbroken. Slechts een beperkt aantal taken is hieraan wel gevoelig. Het aandeel van de mannen dat stijgt van zodra er een (bijkomend) kind komt heeft betrekking op vuilnis sorteren/buitenzetten, vuilnis naar containerpark brengen, de wagen wassen, in de tuin werken, naar de bank/post/gemeentehuis gaan. Het is een toename van activiteiten die reeds vrij 'mannelijk' zijn ingekleurd. Het mannelijk aandeel daalt waar het gaat om het instaan voor de aankoop van de voeding, het klaarmaken van het ontbijt, het bereiden van warme maaltijden. Drie activiteiten die met het dagdagelijkse leven van een gezin te maken hebben. Het beeld van de 'nieuwe man' zoals in de media wordt naar voren geschoven komt niet onmiddellijk uit de gegevens naar voren.

Verdeling van de huishoudelijke taken naar het arbeidspatroon

In een volgende stap wordt gepoogd na te gaan in welke mate het voltijds, deeltijds of niet werken van de ondervraagde en zijn partner een invloed heeft op de taakverdeling. Naargelang de combinaties constateert men zowel bij de mannen als bij de vrouwen vrij grote verschillen. Het aandeel van de mannen in de zogenaamde vrouwelijke taken verhoogt opmerkelijk als ook de partner (deeltijds maar vooral voltijds) werkt, bijvoorbeeld ontbijt klaarmaken, warme maaltijd bereiden, tafel zetten, voor de afwas zorgen.

Zelfs in de meest uitgesproken vrouwelijke taken zoals strijken, stijgt heel bescheiden de tussenkomst van de man. Ook uit de achtereenvolgende onderzoeken van het Centraal Bureau van de Statistiek in Nederland kan worden afgeleid dat de bijdrage van de man in de opname van zorg voor kinderen en huishouden toeneemt naargelang de vrouw meer uren arbeidstijd opneemt (Keuzenkamp, Oudhof, 2000; Nieborg, 2000). Deze vast-

stelling nuanceert de eerder geformuleerde 'kritiek' dat het aandeel van de mannen in de huishoudelijke taken nauwelijks gevoelig is aan het aantal kinderen binnen het gezin. Verderop zien we bovendien dat mannen wiens arbeidspatroon het mogelijk maakt om gemakkelijker huishoudelijke activiteiten op te nemen hun aandeel in deze activiteiten verhogen. Ook bij de ondervraagde vrouwen stellen we vast dat waar de vrouw voltijds werkt het aandeel van de man in de meeste taken oploopt in vergelijking met waar de vrouw deeltijds werkt.

Ten slotte werd het tijdssysteem waaronder gewerkt wordt verder uitgebreid met de factor al dan niet *flexibel werken*. Dit betekent concreet het werken met arbeidstijden die afwijken van het standaardpatroon (werken tijdens de avonduren, 's nachts, in het weekend en/of op feestdagen).

Voor wat de sterk seksegebonden huishoudelijke taken betreft (zoals strijken, kleding wassen, sanitair herstellen, enzovoort) is er nauwelijks enige variatie. Het al dan niet flexibel werken geeft wel bijkomende verschillen voor de overige huishoudelijke taken.

Mannen die voltijds flexibel werken verhogen voor een aantal taken hun eigen aandeel op een aanzienlijke wijze ten opzichte van mannen die voltijds overdag werken. Het gaat hier om het aankopen van voeding, warme maaltijden bereiden, tafel zetten en afruimen, kamerplanten verzorgen. Voor een aantal andere taken daalt hun aandeel, zoals voor het naar de bank, post of gemeentehuis gaan, de wagen wassen, brandstof tanken, vuilnis sorteren, budget beheren, bankverrichtingen doen, in de tuin werken. De factor *beschikbaarheid* speelt hier een rol. Uit de antwoorden van ondervraagde mannen die flexibel werken kan men afleiden dat zij actiever tussenkomen wanneer dit mogelijk is, ook in die taken waarvan het grootste deel nog door vrouwen wordt uitgevoerd.

Uit de antwoorden van de ondervraagde vrouwen die deeltijds werken en waarvan de man voltijds in dagdienst dan wel voltijds in ploegen werkt blijken dezelfde trends, maar veel minder uitgesproken. Dit heeft te maken met het feit dat ondervraagden hun eigen aandeel steeds groter inschatten dan het aandeel van hun partner.

Algemene tevredenheid met de taakverdeling

Algemeen is er *vrij grote tevredenheid* omtrent de huishoudelijke taakverdeling. Op de vraagstelling 'In welke mate bent u tevreden met de huishoudelijke taakverdeling?' zegt 40% heel tevreden en 35% tamelijk tevreden; 19% is noch tevreden/noch ontevreden. Slechts 4% is tamelijk ontevreden en 2% heel ontevreden.

Wel valt op dat de tevredenheid bij de ondervraagde vrouwen veel minder uitgesproken is dan bij de ondervraagde mannen: 31% van de vrouwen is

heel tevreden, tegenover 49,5% bij de mannen. Hierbij dient opgemerkt dat het aandeel van de vrouwen in de huishoudelijke taken veel belangrijker is dan dit van de mannen.

Wanneer de concrete taakverdeling onder de loep wordt genomen, is de tevredenheid voornamelijk verbonden met de actieve inzet van de partner. Vrouwen die tevreden zijn met de huishoudelijke taken geven aan dat voor 17 taken hun partner altijd of meestal meer doet dan zij zelf en dat voor 4 taken beiden evenveel doen. Ze hebben er blijkbaar geen moeite mee dat zij zelf altijd of meestal meer kleding sorteren én het sanitair herstellen (al

Tabel 1.

Tevredenheid inzake de verdeling van de huishoudelijke taken naar geslacht en arbeidssysteem.

	Mannen Dagdienst (%)	Mannen Andere diensten (%)	Vrouwen Dagdienst (%)	Vrouwen Andere diensten (%)
Heel tevreden	51,2	47,5	33,1	22,6
Tamelijk tevreden	35,5	42	31,1	29,0
Noch tevreden/noch ontevreden	11,8	10,5	25,0	29,0
Tamelijk ontevreden	1,5	0	8,1	9,7
Heel ontevreden	0	0	2,7	9,7
(N)	(203)	(257)	(148)	(31)

Tabel 2.

Tevredenheid inzake de verdeling van de huishoudelijke taken naar geslacht en tijdssysteem.

	Man				Vrouw		
	I (%)	II (%)	III (%)	IV (%)	V (%)	VI (%)	I (%)
Heel/tamelijk tevreden	81,9	93,5	87,5	87,0	56,5	73,7	66,4
Noch tevreden noch ontevreden	14,5	6,5	12,5	13,0	32,2	17,9	15,0
Heel/tamelijk ontevreden	3,6	0	0	0	11,2	8,4	20,0
(N=)	(83)	(77)	(80)	(77)	(214)	(95)	(119)

Tijdssysteem =

I = beiden werken voltijds overdag

II = ploegenarbeid, partner werkt niet

III = ploegenarbeid, partner deeltijds

IV = ploegenarbeid, partner voltijds overdag

V = deeltijds, partner voltijds

VI = deeltijds, partner in ploegen

wordt deze laatste klus slechts door een heel klein aantal vrouwen geklaard).

Zowel bij de mannen als bij de vrouwen daalt de tevredenheidsgraad als ze niet tewerkgesteld zijn in dagdienst. Het zijn vooral vrouwen die in een ploegenstelsel werken van wie de tevredenheid met de taakverdeling afneemt (tabel 2).

Wordt als uitgangspunt het *voltijds/deeltijds* werken genomen, dan blijken (voor de combinaties waar de aantallen voldoende groot zijn om uitspraken te doen) de verschillen tussen mannen en vrouwen terug bijzonder groot te zijn. Bij de ondervraagde vrouwen ligt de tevredenheid zoals eerder gesteld veel lager dan bij de ondervraagde mannen, maar er is zo goed als geen onderscheid tussen deeltijds of voltijds werkende vrouwen.

Bij de ondervraagde mannen wordt de grootste tevredenheid geuit door diegenen waarvan hun vrouw niet werkt, in tweede instantie volgen zij waarvan de partner deeltijds werkt en op de derde plaats zij waarvan de partner eveneens voltijds werkt. Onder de voltijds werkende mannen ligt de tevredenheid inzake de taakverdeling iets hoger bij de in ploegen tewerkgestelden dan bij diegenen die gewone dagdienst hebben (87% heel tot tamelijk tevreden tegenover 82%).

Ongeveer 10% van de ondervraagden heeft betaalde hulp in het huishouden. Dit heeft uiteraard gevolgen voor de huishoudelijke taakverdeling en kan ook gevolgen hebben voor de tevredenheid met deze verdeling. Merkwaardig genoeg constateert men bij de mannelijke ondervraagden een minder hoge tevredenheid bij diegenen waar beroep is gedaan op een betaalde hulp dan bij diegenen zonder betaalde hulp in het huishouden (83% versus 89% 'heel tevreden tot tamelijk tevreden') terwijl bij de ondervraagde vrouwen de balans overtuigend naar de andere zijde overhelt (75% versus 61%).

Een nog verdere opsplitsing naar het geslacht van de ondervraagde waarbij rekening gehouden wordt met het al dan niet flexibel karakter binnen de tewerkstelling geeft volgende beeld:

Mannen die in ploegen werken zijn duidelijk meer tevreden dan zij die voltijds werken in gewone

dagdienst, ongeacht het stelsel waarin hun vrouw werkt. Vrouwen van wie de man in ploegen werkt zijn op hun beurt meer tevreden dan zij die een partner hebben die voltijds werkt overdag, ongeacht het stelsel waaronder zij hun arbeidsactiviteit uitoefenen. De verschillen bij de vrouwen zijn meer uitgesproken dan bij de mannen.

Conclusie

De verdeling van de huishoudelijke taken en de tevredenheid omtrent deze verdeling hangt af van het arbeidspatroon waarin de respondent en zijn partner zijn tewerkgesteld. Zo constateren we dat het aandeel van mannen in de zogenaamd vrouwelijke taken verhoogt wanneer de partner (deeltijds maar vooral voltijds) werkt. Ook het al dan niet werken in ploegen geeft een gewijzigde verdeling van de huishoudelijke taken tussen de partners. De algemene tevredenheidsgraad over de vastgestelde verdeling van de huishoudelijke taken ligt onder meer hoger bij de ploegwerkers dan bij degenen die voltijds overdag werken.

Koenraad Pauwels

Viviane Dehaes

Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudies

Noot

1. De 23 taken omvatten: aankoop voeding, naar bank/post/gemeentehuis gaan, kleding kinderen kopen, ontbijt klaarmaken, warme maaltijd bereiden, tafel zetten/afruimen, kamers schoonmaken, bedden opmaken, ruiten afwassen, vuilnis sorteren/buitenzetten, vuilnis naar containerpark brengen, kamerplanten verzorgen, wagen wassen, brandstof tanken, herstellen sanitair, klusjes in huis, kleding sorteren/wassen, strijken, budget beheren, bankverrichtingen, belastingaangifte invullen, in tuin werken, voor de afwas zorgen.

Bibliografie

Keuzenkamp S., & K. Oudhof (2000), *Emancipatiemonitor 2000*, Sociaal en Cultureel Planbureau, Centraal Bureau voor de Statistiek, SCP-publicaties 2000/5, Den Haag, 188 p.

- Kluwer, E.S. (1998), *Marital conflict over the division of labor: When partners become parents*, Doctoral dissertation, University of Groningen, Dissertatiereeks Kurt Lewin Instituut, 1998-04, 163 p.
- Nieborg S. (2000), *Gedeelde zorg: gedeeld werk*, Onderzoek naar verandering van de arbeidsverdeling in het gezin, Verwey-Jonker Instituut, Promotiereeks, Utrecht, 217 p.
- Verstraeten D. (2000), 'Liefde in beweging, bewogen liefde'. In: Het gelaat van de liefde, Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen, Brussel, 2000.
- Van Dongen W., D. Malfait, & K. Pauwels (1995), *De dagelijkse puzzel gezin en arbeid; Feiten, wensen en problemen inzake de combinatie van beroeps- en gezinsarbeid in Vlaanderen*, CBGS Monografie 1995/2, Brussel.
- Van Lenning A., & T.M. Willemsen (2001), 'Minder vanzelfsprekend maar nog steeds gewoon, Sekse verschillen in taakverdeling bij moderne gezinnen'. In: Tijdschrift voor Genderstudies, 3, 5-19.